

UTÓSZÓ

Ferenc József 1848 decemberétől 1916 novemberéig tekintette magát Magyarország uralkodójának. Mint a forradalom és a szabadságharc leverőjét és megtorlóját, hosszú éveken át gyűlölet övezte e hazában, és Szent István koronája is csak az 1867-es kiegyezés után került a fejére, mikor meghalt, mégis egy, már a földi létében kultikussá vált uralkodó szállt vele sírba, távozásával előrevetítve – nem is a világháború gyászos végét – eresztékeiben csikorgó, soknemzetiségű birodalma közeli széthullását. Ferenc Józsefet gyűlölték, aztán szerették a magyarok. Később pedig, jóval a halála után, már nosztalgiával emlékeztek vissza a nevével fémjelzett „boldog békeidőkre”.

Kevés prózáirónk akad, aki ilyen sokat írt a Habsburgokról, mint Krúdy Gyula. Önálló regény (*Az első Habsburg*), sok-sok elbeszélés, tárca, publicisztika a boldogtalan Erzsébet királynéről, szerencsétlen sorsú fiáról, Rudolf trónörököséről, még a gyermek Ottóról is, jelzi, hogy az uralkodó család legendáriuma igencsak megmozgatta alkotó fantáziáját. Noha írásainak túlnyomó része nem a fikció szülötte, szerzőnk soha nem hagyta magát a tények által befolyásolni. Krúdy addig-addig forgatta a hallomásból kölcsönzött eseményeket, írásművészetének csillámló stílusával úgy színezte a valóság apró mozaikdarabkáit, míg azok végül is hitelesnek ható tényelegyet alkottak.

Ebben a kötetben megkíséreltük összegyűjteni Krúdynak

Ferenc Józsefről írott valamennyi önálló, de különböző műfajú írását. Ezek a novellák, tárcák, ifjúsági elbeszélések így kévébe hordva még soha nem jelentek meg. Az itt olvasható írásoknak mintegy a fele első hírlapi megjelenése óta nem kapott újra nyomdafestéket, és néhány olyan is akad közöttük, amelyekről még a Krúdy-bibliográfia is megfeledkezett. Nem állítjuk – nem merészelhetjük állítani –, hogy valamennyi Ferenc Józsefről szóló írást egybegyűjtöttük. Bár valószínűtlen, de lappanghat még egy-két elfelejtett szöveg. Az olyan műveket, amelyekben épp csak említődik az uralkodó – mellőztük. Csak azokat tettük itt közzé, ahol a legtovább uralkodó magyar király nem mellékszereplő. Van itt a gyermekkorát felidéző életkép, a császár és király mindennapjait, emberi szokásait, magánéletét, gyengéit megidéző színes publicisztika, történelmi riport a temetéséről – mind-mind a régmúlt idők visszaálmódásai, mind-mind a csakis Krúdyra jellemző, még a soha meg nem történt eseményeket is életre keltő írói modorban. Az írásokat nem a keletkezésük sorrendjében adjuk közre, hanem úgy, hogy időrendjükből kirajzolódjék Ferenc József virtuális életrajza. Az olvasó előtt, aki nem összevissza, hanem az elejétől a végéig szemezgeti az írásokat, megjelenik az utolsó előtti magyar király életútja.

Kelecsényi László